

חידושים, הנחיות, הלכות ופרשנויות
בסוגיות של אתיקה מקצועית בעריכת דין

גליון מס' 14 ■ ניסן תשנ"א ■ מרץ 1991

יוצא לאור ע"י ועדת האתיקה שליד ועד מחוז ת"א בלשכת עורכי הדין ■ העורך: עו"ד יאיר בן-דוד
המערכת: אבן גבירול 30, תל-אביב 64078

חברים יקרים,

נושא הנאמנות הינו אחד התחומים בחשובים והרגישים בעבודת עורך-הדין. למיצער, הוא גם אחד הבעייתיים שבהם, מן ההיבט של האתיקה המקצועית.

מהנסיין רב-השנים, והתיקים, שנצבר בוועדת האתיקה ניתן לומר, כי מרבית הבעיות המתעוררות בהקשר זה - מקורן בהעדר הוראות ברורות ומוסכמות לטיפול על-ידי הנאמן.

מצב מעורפל, או זה-משמעי, בנאמנות הינו הרה-אסון לכל הצדדים המעורבים ומגדיל את מקדם ההסתבכות של הנאמן.

דומני, כי לא אחדש לרבים אם אומר, שקיימת דרך קלה ופשוטה להמנע ממצבים כאלה. אך אולי משום פשטותה, ואולי משום שאינה מעוגנת בכללים הכתובים, נוהגים חברים לזלול בה, וחבל.

כוונתי לעריכת **כתב נאמנות** - מסמך אשר כולל

הוראות שונות לגבי הטיפול בנאמנות. הוראות כאלה, כאשר הן ברורות, מפורשות ומפורטות דיין - כיצד לטפל בנושא הנאמנות, באילו תנאים לשחררו ולהעבירו לרשות הנהנה וכיו"ב - לא רק מבטיחות את עורך-הדין הנאמן מפני הסתבכויות במישור האתי, הן גם מונעות ממנו את הצורך והטיחה הכרוכים בפנייה לבית-המשפט בבקשה למתן הוראות.

כתב-נאמנות כאמור לעיל, אשר רצוי כי יחתמו עליו הן הנאמן והן מוסר הנאמנות, יכול במידה רבה "לשחרר לחץ" מעוה"ד, לצמצם את מיתחם חוסר הוודאות ולהקטין את האפשרות לנקיטת צעדים מוטעים - צעדים שתוצאתם, כרוב המקרים, נזק לנהנה, עוגמת נפש רבה (אם לא יותר) לנאמן, ועבודה רבה לוועדת האתיקה.

כדאי לזכור זאת לעת הצורך!

בברכה,
עמוס נצר, עו"ד
יו"ר ועדת האתיקה

אלה בוטלו מאוחר יותר, בעקבות פניית המנהלים לביהמ"ש.

כנגד הנאשמים הוגשה תלונה לוועדת האתיקה על כי נקטו הליכי הוצאה לפועל כנגד מי שלא היו צד להליך המשפטי כלפי החברה. הוועדה החליטה להעמידם לדין, לאחר שראתה במעשיהם משום פגיעה בכבוד המקצוע, התנהגות שאינה הולמת עו"ד ועבירה מפורשת על כלל 34 לכללי האתיקה המקצועית התשמ"ו-1986, הקובע: "לא יעלה עורך דין טענה משפטית או עובדתית בין בעל-פה ובין בכתב, בידוע שאינה נכונה".

בפני בית הדין טען בייכ הקובל כי על-פי דיני ההוצאה לפועל לא ניתן לפתוח בהליכים כנגד מי שלא ניתן פס"ד לחובתו, ולכן בצעד שנקטו הנאשמים היתה משום הטעיה של בית-המשפט.

מנגד טענו הנאשמים כי מנהלי החברה ביצעו מעשה

פסק-דין

**נקיטת הליכי הוצל"פ אישיים
נגד מנהלי חברה שחוייבה בדין
- בגדר הטעיית ביהמ"ש?**

העובדות: שני עורכי הדין הנאשמים בתיק זה ייצגו את לקוחותיהם בתובענה כנגד חברה בע"מ, אשר הסתיימה בפשרה ולפיה חוייבה החברה לשלם סכום כספי במועד מסוים. משהתברר לנאשמים כי החברה אינה פעילה וכי תתקשה לעמוד בתשלום החוב, פתחו תיק הוצאה לפועל הן נגד החברה והן נגד שני מנהליה באופן אישי.

במסגרת הליכי ההוצל"פ הוציאו הנאשמים צווי עיכוב יציאה מן הארץ כנגד שני מנהלי החברה. צוויים

של הטעייה ומירמה כאשר חתמו בשם החברה על הסכם פשרה לתשלום סכום כסף בשעה שידעו כי החברה לא תוכל לעמוד בתשלומי. לטענתם, בהתאם לגישה האקטיביסטית במשפט, אחראים מנהלי החברה אישית למעשי המירמה שנעשו על ידי החברה. עוד הוסיפו, כי לא היה במעשיהם משום הטעיית בית המשפט, שכן בתצהיר שהוגש לרשם במסגרת הבקשה להוצאת צווי עיכוב יציאה מן הארץ כנגד המנהלים נאמר במפורש כי פסק-הדין ניתן כנגד החברה בלבד והדברים גם נאמרו "ברחל בתך הקטנה" בפני הרשם המלומד בעת שהוציא את הצווים.

"לא יתכן כי פרקליט הפועל על פי מיטב שיפוטו המקצועי, אפילו נתברר כי שיקול דעתו היה מוטעה, יהיה צפוי להליכים משמעתיים בשל כך", סיכמו הנאשמים.

החלטת בית הדין המשמעתי המחוזי: בהחליטו לזכות את הנאשמים מן האשמה, אמר בית-הדין: "אין אנו עוסקים במדעים מדוייקים, שאף בהם, לעיתים, מתערבבות מסקנות עם תיאוריות. קל וחומר במקצוע שלנו. בית-דין זה אינו מהווה ערכאת ביקורת על נכונות שיקולים משפטיים או תיאוריות משפטיות ואסור לו שיהיה כזה.

"אילו היו הנאשמים מסתירים את התיאוריה שלהם והשקפתם בדבר אחריותם האישית של מנהלי החברה, ומקווים כי פקדי ההוצ'ל"פ לא ישימו לב לכך, אולי היה בכך מעשה שלא ייעשה. אך במקרה שלפנינו שטחו הנאשמים את טענתם בגלוי והסבירו את גישתם וטענותיהם. הם עשו זאת בריש גלי ולא בהסתר, ואיננו רואים גנב במעשיהם. אין זה מתפקידנו לייצץ להם באיזה הליכים לנקוט ומאילו הליכים עליהם להתרחק. כל עוד נעשו הדברים בגלוי ומתוך כוונה לשכנע כי גישתם היא הנכונה - לא עברו עבירה".

(בד"מ, ת.א. 25/90 - בפני ההרכב: עו"ד נ' אמיתי - אב"ד; עו"ד נ. קורוליק - חב"ד; עו"ד א. בראל - חב"ד).

הערת העורך: על פסק-דין זה הוגש ערעור מטעם הקובל, אשר עדיין תלוי ועומד בבית-הדין המשמעתי הארצי.

שכר-טירחה

אין לקבל "הצעת עבודה" על בסיס עמלה באחוזים הנמוכה מן התעריף המינימלי

העובדות: לפני מספר חודשים, באחד מעיתוני הערב,

התפרסמה מודעת "דרושים" בנוסח: "דרוש עורך דין לצורך טיפול בעסקאות מקרקעין". מי שפנה לתא-הדואר שצויין במודעה, קיבל בתשובה "הצעת עבודה", על נייר-מכתבים של משרד פרסום, ובה נאמר בין היתר: "בקרב נציג בפרויקט פרסומי כלל-ארצי, אשר במסגרתו נפנה אליך ולעמיתך, אשר יסימו לתנאינו המפורטים מטה, לקוחות לעריכת חוזים בנכסי מקרקעין. אנו לא נשכור אותך לעבודה במשכורת חודשית, אלא נעבוד על בסיס אחוזים, על כל הפנייה לעריכת חוזה".

בהמשך ההצעה פורטו "התנאים" להתקשרות, אשר על-פיהם מחוייב עוה"ד לגבות שכ"ט בגין עריכת חוזה מכר או שכירות בשיעור הנמוך באופן משמעותי מן הנקוב בתעריף המינימלי של הלשכה. מתוך תעריף זה עליו גם לשלם "נתח" למשרד-הפרסום, בשיעור הנקוב בהצעה.

אחד מהחברים שנענו למודעה זו, פנה לוועדת האתיקה בבקשה להנחותו האם הוא רשאי לקבל את ההצעה, "על אף שלכאורה נראה לי כי היא פוגעת בעקרון ייחוד המקצוע".

חוות דעת הוועדה: ועדת האתיקה שבדקה את ההצעה ראתה בה טעמים לפגם במספר מישורים - מעבר לזה שהתכוון אליו הפונה.

א. גביית שכר-טירחה הנמוך מן התעריף המינימלי מהווה עבירה על הוראת סעיף 81 לחוק לשכת עורכי הדין תשכ"א-1961, הקובע:

"...משננקב בתעריף שכר סימלי לשידור מסוים. לא יחנה ולא יקבל עורך דין שכר נוסף מסוג אלא בדרישה שניתנה. לענין מסוים או לסוג מסוים של עניינים. על ידי הוועד המחוייב או על ידי אחד או אחדים מחבריו..."

ב. העברת עמלה למשרד הפרסום מתוך שכר-הטירחה שיגבה עורך הדין בגין כל חוזה מהווה עבירה על הוראת סעיף 58 לחוק הלשכה, הקובע:

"עורך דין לא יעסוק במקצוע בשוחד עם אדם שאינו עורך-דין ולא ישחף אדם כזה בהכנסותיו - אם ברוחו אם נפו - בחסודה לשידוריהם. סיוע או הועלת אחרת לעסק".

ג. בהענות להצעה הני"ל, המתבססת על השגת לקוחות בדרך של "פרויקט פרסומי כלל ארצי", יש משום השגת לקוחות בדרך בלתי הוגנת, ובאופן הפוגע בכבוד המקצוע.

מן הטעמים האמורים לעיל הודיעה הוועדה לפונה כי אין הוא רשאי להענות להצעה שהופנתה אליו. אשר להיבט של פגיעה בעקרון ייחוד מקצוע עריכת הדין עיי' משרד הפרסום - העבירה ועדת האתיקה את הנושא לחקירתה ולטיפולה של הוועדה להגנת המקצוע.

אין להחתיים לקוח מראש או בדיעבד על פטור מאחריות עוה"ד לרשלנות מקצועית

העובדות: חבר פנה לוועדת האתיקה בשאלות הבאות:

א. האם רשאי עורך-דין, המתבקש על-ידי לקוח מטפל בעניינו, להחתימו בנוסף על יפוי-כוח גם על מסמך הפטור את עורך הדין מאחריות בגין רשלנות מקצועית בטיפולו באותו עניין?

ב. האם רשאי עורך-הדין, כאשר הטיפול בעניינו של הלקוח הופסק או הסתיים, להחתימו על "מסמך שחרור" כזה, שעל-פיו מוותר הלקוח על כל טענה, עילה ותביעה הנוגעות לאחריותו המקצועית של עורך-הדין בקשר לפעולות שנקט בעניינו של הלקוח עד לאותו זמן. זאת, כאשר בשעת החתימה אין הלקוח יודע על כל התרשלות מקצועית שהיא.

חוות דעת הוועדה: ועדת האתיקה של ועד מחוז ת"א ראתה את השאלות הנ"ל כנוגעות בנושא עקרונות, ועל כן הפנתה אותן לעיונה של ועדת האתיקה שלד הוועד המרכזי של הלשכה.

ועדת האתיקה המרכזית שדנה בנושא זה קבעה, כי החתמת לקוח על "כתב שחרור" הכולל סעיף הפטור את עורך הדין מרשלנות מקצועית מהווה עבירה על כללי האתיקה ואין לעשות כן. עוד קבעה הוועדה כי גם לפני החתמת הלקוח על יפוי-כוח אין להציע לו לחתום על שחרור עוה"ד מאחריותו לרשלנות מקצועית.

עורך-הדין והצד-שכנגד

איום בפנייה לשלטונות המס שיחקרו את המתרחש בחברה גרם להרשעת עוה"ד

העובדות: עורך-דין ייצג את לקוחו בתביעה שהוגשה בבית הדין לעבודה. בעקבות החלטת בית-הדין למחוק את התביעה, פנה עוה"ד במכתב לנתבע, אשר כלל דרישת התנצלות ותשלום פיצויים למרשו. בין השאר, נכתב במכתב זה:

"עתה, לאור התנהגותך המבישה, אני עומד לפנות אל שלטונות המס בבקשה שיחקרו חקור היטב את אשר אירע בחברה זו בשנים שאתה היית אחראי על אמינות דו"חותיה".

הנתבע, שקיבל את המכתב, פנה בתלונה לוועדת

האתיקה, וזו ראתה בפיסקה הנ"ל משום איום שלא כדין מצד עורך-הדין, בניגוד לאמור בכלל 24 לכללי האתיקה המקצועית, והתנהגות שאינה הולמת עורך-דין.

הוועדה החליטה להגיש קובלנה כנגד עורך-דין לבית הדין המשמעותי המחוזי.

החלטת בית-הדין: בית-הדין (בד"מ 105/90) הרשיע את הנאשם, לפי הודאתו, בעבירות שיוחסו לו ופסק: "הנאמר במכתב היא התבטאות בוטה ומעליבה ויש בה משום איום. התנהגות כזו על-ידי עו"ד פוגעת באופן רציני במעמד עורכי הדין".

בהתחשבו לקולא בחרטה שהביע הנאשם, הטיל עליו בית הדין עונש של נזיפה ותשלום הוצאות ללשכה בסך 200 ש"ח.

ניגוד אינטרסים

הרשאי עו"ד לייצג אסיר בעתירה - בהסתמך על חומר חסוי מתיק אחר שבטיפולו?

העובדות: חבר העוסק בתחום הפלילי פנה לוועדת האתיקה בשאלה כדלקמן: "נתבקשתי על-ידי אסיר פלוני לייצגו בעתירת-אסירים כנגד שירות בתי הסוהר. במקביל, אני מטפל בעניינו של נאשם אלמוני בעבירות סמים. אנב עיון בחומר הראיות הנוגע לנאשם, נתגלו לי עובדות ומידע הקשורים לאסיר. יש לי יסוד להניח כי שירות בתי הסוהר יציג חומר זה כחומר חסוי בעת הדיון בעתירה האמורה. על כן ידעתי אותו תאפשר לי התייחסות נאותה לטענות השב"ס".

אבקשכם להנחותני בשאלה, האם לאור האמור לעיל מותר לי לייצג את האסיר ולעשות שימוש במידע הידוע לי מייצוגו של נאשם אחר, ואשר בשלכ זה הינו חסוי כלפי האסיר?"

החלטת ועדת האתיקה: ועדת האתיקה היתה בדיעה כי בנסיבות דנן אין מניעה שעוה"ד ייצג את האסיר בעתירה, אבל אסור לו להשתמש במידע הידוע לו מייצוג הנאשם האחר - וכל זאת בכפוף לכלל 14 לכללי האתיקה המקצועית השת"מ-1966, הקובע בין השאר:

(א) לא ייצג עורך דין לקוח. לא יקבל על עצמו לייצגו ולא ימשיך בייצוגו. אם קיים חשש שלא יוכל למלא את חובתו המקצועית כלפיו. בשל עניין אישי שלו. או בשל החיוביות או חובת נאמנות שיש לו כלפי אחר או בשל שום עבודה או בשל סיבה דומה אחרת.

(ב) לא ייצג עורך דין צדדים בעלי אינטרסים מנוגדים באותו עניין.

בשולי חוות דעתה העירה ועדת האתיקה כי כדאי לעורך-הדין לשקול מלכתחילה אם כדאי לו להעמיד עצמו במצב בלתי נוח זה.

פרסום ופרסומת

פרסום "מכרז" בחתימת עו"ד אסור - אלא אם כן נעשה מכוח מינוי על-פי דין

ועדת האתיקה נדרשה באחרונה לתופעה, החוזרת ונשנית, של עורכי-דין המפרסמים בחתימתם מודעות למכירת נכסים שונים, החל בדירות וכלה בכלי רכב - לעתים באיצטלה של "מכרז" כביכול - וזאת לפי יוזמה פרטית של הלקוח או עורך הדין, ושלא מכוח מינוי על-פי דין, כגון מפרק, כונס נכסים, או מנהל עיכון.

לדעת ועדת האתיקה, ולאחר בדיקת מקרים רבים שהובאו בפניה, יש בתופעה כזו עבירה על כללי האתיקה המקצועית, בשני מישורים:

א. בפרסום מודעה כאמור, תוך ציון פרטי עורך-הדין המלאים (שמו, כתובת משרדו וכיו"ב) יש משום אלמנט של עשיית פרסומת שלא כדין;

ב. כמעשה כזה קיים אלמנט של עיסוק במסחר על-ידי עורך-הדין, האסור אף הוא על פי כללי האתיקה.

הוועדה סבורה כי במקרים בהם עורך הדין מתבקש על-ידי לקוח - כגון, לקוח השוהה בחו"ל - לטפל עבורו במכירת נכס, ולצורך כך הוא נזקק לפרסום מודעה בעתון, עליו לעשות כן מבלי לציין את שמו ותוארו - אלא להסתפק בפרסום מספר תא-דואר או טלפון.

בכוונת הוועדה להעמיד בעתיד לדין חברים שלא ינהגו בהתאם לאמור לעיל.

שכר-טירחה

אין לעכב רישום זכויות בנכס לטובת לקוח - בגלל סירובו לשלם בנפרד שכ"ט בגין רישום המשכנתא

העובדות: עורך-דין ערך הסכם לרכישת דירה עבור לקוחו וסיכם עמו על שכר-הטירחה המגיע לו בגין ההסכם ורישום הנכס על שמו. לאחר חתימת ההסכם

התבקש על ידי הלקוח לטפל גם ברישום משכנתא לטובת בנק. עוה"ד פעל כמצוות הלקוח, רשם הערת אזהרה לטובת הבנק למשכנתאות ונתן, כמקובל, התחייבות לבצע את רישום המשכנתא במועד העברת הזכויות בלשכת רישום המקרקעין על שם הקונה.

משדרש עוה"ד מלקוחו שכר-טירחה בגין רישום המשכנתא, נענה בשלילה, משום ש"הלקוח הבין כי זה חלק מפעולות הרישום הרגילות".

בפנייתו לוועדת האתיקה, שואל עוה"ד: האם אני רשאי לעכב את העברת הזכויות בנכס על שם הלקוח עד לתשלום שכרו בגין רישום המשכנתא?

חיות דעת הוועדה: ועדת האתיקה בדיעה כי מן הראוי היה לסכם מראש עם הלקוח תשלום שכר-טירחה נפרד בגין רישום המשכנתא. משלא נעשה כך, על עוה"ד לבצע את רישום הזכויות בדירה על שם לקוחו, למלא את התחייבותו לרישום המשכנתא על שם הבנק, ואחר כך, אם ימצא לנכון, להגיע תביעה נגד הלקוח לתשלום שכרי הטירחה שבמחלוקת.

קוראים כותבים

לפעמים נאלצים "לוותר" על פנייה חברית במכתב המופנה לעמית למקצוע

ב"עט ואתיקה" מס' 13 פרסמנו במדור "נימוסי המקצוע" את פנייתו של חבר ותיק, הקובל על כי אט אט הולך ונעלם הנהוג של פתיחת מכתב באותיות "ח.ג." (חבר נכבד) וסיומו ב"בב"ח" (בברכת חברים), בעת חילופי מכתבים בין עורכי הדין. הוא אף שאל אם אין בזה משום הפרת כללי האתיקה, ועל כך השיב לו יו"ר ועדת האתיקה, כי המדובר בנוהג ראוי ובנימוס חברי אלמנטי, אך לא בחובה פורמלית.

בעקבות חליפת-הדברים הללו הגיע למערכת מכתבו של עו"ד **מנחם טריזגר**, הכותב:

"מקובלת עלי קביעת עו"ד נצר, יו"ר ועדת האתיקה כי הפניה ח.ג. ובב"ח הינה בבחירת נוהג ראוי.

ברם, לצערי, קיימים מקרים (והם מועטים למדי) בהם עו"ד נאלץ "לוותר על ברכות אלו במכתבו לעמית למקצוע, עקב התנהגויות מסוימות בעבר מצד הנמען.

הנני מתנצל מראש לגבי כל חבר, אם יקבל בעתיד מכתב ממשרדי בהעדר הני"ל, הואיל ויתכן כי הסיבה להעדר הברכה נעוצה באי תשומת לב בלבד...".